



**IK GA OP
REIS EN
IK NEEM MEE:
M'N
PERMACULTUUR-
BRIL**

Foto: P.here

Denk aan reizen en antwoord zonder nadenken: natuur of cultuur? Is reizen bij uitstek een cultureel fenomeen – en dus erg mensgebonden – of is reizen ook een wezenlijk natuurlijk proces? Deze vraag veronderstelt dat we een opdeling maken tussen mens en natuur, terwijl we als mens tegelijk culturele wezens en ook een brok natuur zijn, al zien we onszelf doorgaans niet zo. Misschien vatte je mijn inleidende vraag helemaal anders op en dacht je dat ze ging over je reisstijl: liefst bergen en bossen, of eerder steden en musea. Eén ding is duidelijk: aan reizen zitten allerlei kantjes.

Reizen, alleen voor mensen?

Toen ik begon te associëren voor het schrijven van dit artikel, leek reizen me vooral een mensenactiviteit. In tegenstelling tot de menselijke beheptheid met verplaatsing lijkt de natuur stationair: bomen en planten blijven levenslang op hun plek. Dieren verplaatsen zich, maar 'reizende dieren' klinkt dan weer een beetje vreemd. Ik besluit reizen te herleiden tot de essentie en kom uit op 'beweging'. Dat blijkt een vruchtbaar aanknopingspunt: de wind reist, zaadjes reizen, trekvogels en pinguïns en bulrugwalvissen reizen. De manier waarop bomen en planten zich doorheen de seizoenen bewegen lijkt een volwaardige reis op zich. De zee reist op het ritme van de getijden en de hele Aarde reist aan één stuk om de zon. En dan hebben we het nog niet gehad over de levensreis. Misschien ken je die tekst wel: bij je geboorte stap je in een trein met vele haltes, je denkt dat je ouders je altijd zullen vergezellen maar ergens stappen ze uit, verderop stappen nieuwe mensen in die enorm belangrijk voor je worden. Soms is het een plezierreisje, andere keren loodzwaar, en uiteindelijk zal je zelf ook uitstappen.

We blijven met dat dubbele gegeven: reizen als beweging zit ingebakken in al wat leeft, anderzijds heeft het voor ons mensen bijkomende psychische dimensies. We zoeken er ontspanning en afleiding, verrijking en ontplooiing in. Reizen kan bovendien de functie hebben van een radicale breuk met het bekende. Je kan zonder moeite stapels reisverhalen verzamelen van mensen die na verlies, burn-out of depressie besluiten alles achter zich te laten en te vertrekken, op zoek naar troost of heling. Heel anders dan het abrupte afreizen van wie vlucht voor oorlog of vervolging.

AUTEUR SANDRA ROOBAERT

Sandra Roobaert richtte samen met partner Marc Van Hummelen *Villa VanZelf vzw* op, een project over duurzaam leven op mensenmaat. Daarnaast is ze dichtster en werkt ze in een verpakkingsvrije winkel in Leuven.

Verder is reizen het lot van wie geen dak boven het hoofd heeft. Vroeger werd het landloperij genoemd en was het zelfs een misdrijf. George Orwell geeft in *Aan de grond in Londen en Parijs* een indringend beeld van het leven als zwerver in de jaren 30 van de vorige eeuw. Een hedendaagse versie van noodgedwongen reizen bij gebrek aan huis en geld vind je in *Het zoutpad* (2018) van Raynor Winn. Anderzijds heeft reizen een statusaspect: te paard door Mongolië trekken wekt onze bewondering, elk jaar met de caravan op hetzelfde campingplekje neerstrijken een stuk minder.

Reizen, natuuronvriendelijk?

Terwijl planten, dieren en wolken meesters zijn in circulair reizen, heeft bij mensen al dat verplaatsen een impact: afval, luchtvervuiling, aantasting van leefomgevingen. De meest duurzame reis is de *staycation*, doodgewoon thuisblijven dus. Terwijl enkele decennia geleden de vliegreis naar het zuiderse strand nog onomstreden was, is 'vliedschaamte' intussen een ding. Staat reizen dan ook haaks op permacultuur? Niet per se, we kunnen bewust de oefening maken om met een permacultuurblik naar ons reisgedrag te kijken.

Met de permacultuurbril in de bagage

Om te beginnen zijn er de drie ethische principes: *Zorg voor de mens en de Aarde* en *Eerlijk delen*. Wat dat laatste betreft: kunnen we ermee leven dat de CO₂-uitstoot van onze verre vakantie bijdraagt aan het op termijn onleefbaar worden van de thuis van anderen? Kunnen we genieten terwijl onderbetaalde mensen onze bagage afhandelen of onze hotelkamer poetsen? Ook de ontwerpprincipes bieden aanknopingspunten. Principe 6 bijvoorbeeld: geen afval produceren. Wegwerp lijkt handig en duurzame reflexen vallen makkelijk weg in vakantie stemming, maar je kan net zo goed je herbruikbare koffiebeker, bestek en boodschappentas meenemen. Als je geneigd bent om op vakantie goedkope kleding of spullen te kopen die je bij thuiskomst geen blik meer gunt, kan je daarop letten. Principe 9 daagt je uit om kleine en trage oplossingen toe te passen. De natuurlijke snelheid van een menselijke bedraagt vijf kilometer per uur. Natuurlijk hoeft dat niet te betekenen dat we alleen nog maar stapvakanties mogen maken, maar we kunnen wel traagheid en eenvoud inbouwen: met de trein reizen en samen uit het raam kijken is een totaal andere ervaring dan

in de file staan op een smoorhete snelweg. Een stad te voet of fietsend doorkruisen toont je andere dingen dan wanneer je telkens de metro neemt.

Een prachtig principe vind ik dat van de randen. Je kan bewust je reis beleven als een rand. Geen sociale media, geen e-mails checken en niet de hele tijd *connected* zijn, zorgt voor een duidelijke afgrenzing ten opzichte van je gebruikelijke patronen. Je kan je helemaal openstellen: ander voedsel, andere gewoonten, andere mensen, andere taal. Misschien kan je een *local* een vraag stellen of op een papieren stadsplan kijken in plaats van alles op je smartphone op te zoeken. Hopelijk kan je diversiteit waarderen (principe 10) en creatief omgaan met het onverwachte en verandering (principe 12). Reizen blijkt helemaal niet altijd leuk. Het is bekend dat het grondig kan ingrijpen op gezinsdynamieken, en soepelheid en aanpassingsvermogen vergt. De wendbaarheid en veerkracht van de natuur kunnen daarbij inspireren.



Foto: Yggdrasil

Zaadpluis

Zoals vaak hellen we ook op reis makkelijk over naar onze culturele kant: leunen op technologie, consumeren, alles snel en vlekkeloos willen hebben. Af en toe naar de permacultuurblik schakelen kan zorgen voor een alternatieve ervaring. Misschien lukt het ons te drijven als een zaadpluis op de wind of de alerte nieuwsgierigheid van een kat in een tuin te hebben. Even niet sneller te zijn dan het natuurlijke ritme van ons lichaam.

